

pripravljali deske in letve za mestne potrebe. Po letu 1661 so imeli delavnice neposredno ob vodi, okoli leta 1716 pa so se selili na Žabjek.¹⁰

Označevanje pomembnih mestnih stavb z grbi je bilo nekdanj splošno veljavno pravilo, na katerega niso pozabili tudi pri mestnem skladišču na Bregu, da pa ne bi ostali le pri domnevi, povzemimo še vsebino zanimive prošnje stavbenika Abondija de Donina iz leta 1615.¹¹ Abondio v prošnji ne skriva slabe volje nad mestnim pobiralcem hišnih davkov, ker ga je pred dnevi terjal za plačilo zaostanka pri njegovi hiši, ki stoji na zemljišču Nemškega viteškega reda. Stavbenik, ki je že petdeseto leto plačeval davek komendi, se je pred nekaj leti pritožil na Magistratu nad plačevanjem »dveh tako visokih davkov za njegovo slabo in majhno hišico«, zato ponovno prosi za opustitev terjatve. V nadaljevanju pa je mestne očete spomnil, da je bil njim in celotnemu mestu v petdesetih letih odkar biva v Ljubljani s svojim delom vedno na voljo, pri tem pa sploh ni terjal plačila za nekaj del, ki jih je opravil v preteklih letih. Tako med drugim ni dobil prebite pare od nekdanjega mestnega blagajnika Jerneja Foresta za portal in mestni grb, ki ju je leta 1589 sklesal za mestno skladišče.¹²

Celoten račun, v katerem je Abondio di Donino navedel neplačana dela za leti 1589 in 1594, je znašal 63 goldinarjev in 44 kr., zato je župan Bernardini ukazal mestnemu blagajniku Eppichu, da stavbeniku čimprej povrne ta dolg. Če pomislimo, da je ta vsota enakovredna temeljnemu hišnemu davku za 16 let, nam ni potrebno ugibati, kdo je v tej zadevi potegnil krajši konec.

Z dviganjem tančice, ki je prikrivala izvor sklepni-ka z mestnim grbom, smo se približali koncu našega sprehoda. Ob drugi priliki bo tu lahko tudi začetek ogleda pomembnega deleža celotne družine stavbenikov Doninov pri oblikovanju podobe našega mesta ob koncu 16. in v prvi polovici 17. stoletja. Zato končajmo le z željo, da bi mestni grb na Bregu 22 dočkal svoj 400-ti rojstni dan tudi brez tančice nesnage,

ki še vedno zakriva njegovo obličje.

OPOMBE

1. Marijan Mušič, Za pravilno obravnavo ometa na arhitekturnih spomenikih, Varstvo spomenikov V/1953—54, str. 102. Primerjava razglednic iz obdobja med leti 1920—40 odkrije, da so baročna strešna okna nadomestili s sedanjo mansardo šele v tridesetih letih. — 2. Milko Kos, Pečat in grb mesta Ljubljane, Zbornik za umetnostno zgodovino XIX/1943, str. 47. — 3. Narodni muzej, Ljubljana. — 4. Narodni muzej, Ljubljana. — 5. Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL), V. Fabjančič, Knjiga ljubljanskih hiš in njih stanovalcev, tipkopis, 1940—43, str. 420. — 6. Ibid. — 7. Arhiv SR Slovenije, Zapuščinski inventarji, II — Lit. A, št. 39. — 8. Ibid. — 9. Ivan Slokar, Izdelovanje orodja, strojev in orožja, orožarne in skladišča smodnika v Ljubljani, Kronika III/1960, str. 178. — 10. J. Vrhovec, Die wohllöbl. landesfürstl. Hauptstadt Laibach, Ljubljana 1886, str. 65. — 11. ZAL, Mesto Ljubljana, Cod. XIII/33-1615, fol. 39. Brata Abondio in Janez (oba umrla pred 1617) sta bila predstavnik prve generacije stavbenikov Doninov, ki se je leta 1565 preselila v Ljubljano iz severne Italije. Prvi je dosedaj znan predvsem po delu, ki ga je opravil za škofa Tomaža Hrena, drugi pa kot graditelj kapucinskega samostana. V drugem rodu se omenjajo kot stavbeniki (»paumaister«) Abondijeva sinova Francesco in Abondio ml. ter nečak Peter. Zaradi udeležbe pri gradnji številnih mestnih stavb lahko trdimo, da je postal Abondio (1591-1/8 1652) v dvajsetih letih 17. stoletja prvi »mestni arhitekt«. Podrobno analizo obsežnega gradiva o stavbni dejavnosti celotne družine pa bomo predstavili ob drugi priliki. — 12. Ibid. Priloga št. 2. »Mein Abondj di Donini, Was Ich auf befelich aines Er: Ma: zu Laibach bey gemainer Statt im 1589 Jar, damaln Herr Bartlmeo Forest Statcamerer gewesen, wie auch hernach folgende Jar, gearbeitet, als volgt.
Erstlichen im 1589 Jar im gemainer Statt Zeughaus ain Thor von meinen aigen ausgehauen quadersteinen welches noch aniezo stehet, aufgericht, auch gemainer Statt Wappen ausgehauen, unnd weilen ich fur dasselbig bis anhero weder Heller noch Pfennig empfangen, so begere ich demnach fur dasselbig mehrers nicht, ohn allein, wie man mit mir verdingt und geschlossen hat, als nämlich Fl 20 ...«

BAKRENE PLOŠČE ZA FLORJANČIČEV ZEMLJEVID KRANJSKE 1744

VINKO DEMŠAR

V Zgodovinskem arhivu v Ljubljani je pri mestni registraturi (Mesto Ljubljana, Reg. I. fasc. 263, št. 101-109) ohranjeno dopisovanje med Magistratom in Okrožnim uradom v Ljubljani zaradi bakrenih plošč (*Kupfertafeln*) za zemljevid Kranjske, ki je bil prvič tiskan leta 1744, drugič pa 1799.

»Stanovski odborniki so dobili leta 1782 nalog, naj dajo na novo natisniti stari Florjančičev (Ivan Dizma

Floriatschitsch de Griinfeld) zemljevid dežele Kranjske. Za bakrorezno stiskalnico so uporabljali dva lesena valja. Predsednik kolegija stanovskih odbornikov je zaprosil Zoisa, da bi ju nabavil kar v grobo izdelanih kosih z Gorenjskega. Baron je takoj naročil mizarju na Brdu, naj najde dva ali tri primerne kose ter jih čimprej pošlje v Ljubljano, naj stane, kar hoče.« (Jože Žontar: Neznana pisma Žige Zoisa, Kroni-

ka, 2/1954, str. 189).

Ker so se na Kranjskem zbal, da bi te bakrene plošče zgubili oz. da bi se odtujile na Koroško, so gubernij, okrožni urad v Ljubljani in magistrat storili potrebne korake. Bili so uspešni. Kako pa je stvar potekala, zveemo iz arhivskih dokumentov iz leta 1815.

16. julija 1815 je pisal Okrožni urad Ljubljana Mestnemu magistratu: »Nekdanji stanovski odbor v Ljubljani je zaupal bakrene plošče inženirja Florjančiča za Karto Kranjske dežele Kleinmayerjevi knjigarji v Ljubljani. Od tega so prešle na sedaj umrlega tukajšnjega tiskarja Retzerja. Njegova vdova je priznala, da je prevzel te zgoraj omenjene plošče papirničar Tengg iz Beljaka skupaj z določenimi tiski (Presse). Zato je menil, da je upravičen na račun svojih zahtev do dela Retzerjeve zapuščine.

Vendar so tudi te plošče, razen tiskov (Presse), ki so bile Retzerjeva last, prava lastnina kranjskega provincialnega fonda (dem krainischen Provinzialfonde zugehörig). Potrebno jih je dobiti nazaj. Zaradi vračil je gubernij ukrenil vse potrebno pri beljaškem Okrožnem uradu. Tako je bilo tudi z gubernijskim ukazom naročenom, da se tudi tisk, ki pripada omenjenim ploščam, če se meni, da je tako prav, prenese iz provincialnega fonda nase v primeru, da stroški niso preveliki. Nemudoma naj poizvedo, za kakšno ceno je prevzel papirničar Tengg ta tisk na račun svojih zahtev po Retzerjevi zapuščini. To naj sporočijo v zakonitem roku osmih dni zaradi nadaljnje obravnave oz. postopanja.«

Mestni magistrat v Ljubljani je čez štiri dni dobil to pošto in še isti dan (20. 7.) napisal odgovor. Iz tega zveemo, da z omenjenim Tenggom ni moč začeti pravde, ker za Retzerjevo zapuščino še ni niti postavljen kurator, niti drugače še ni urejeno glede prevzemanja tiska. Okrožni urad je 13. 8. 1815 pohvalil Mestni magistrat, da je na pobudo gubernija zbral toliko podatkov o tej zadevi. Sporoča mu tudi, da so bakrene plošče zasežene (in Beschlang zu nahmen). Na osnovi gubernijske odločbe je ljubljanski magistrat poizvedoval in z zanesljivimi možmi ugotovil naslednje ter poslal zapis o tem 22. 8. 1815 kresijskemu uradu v Ljubljani:

»Nekdanji deželno-stanovski arhivar Kappus, kateremu je bilo zaupano v varstvo 12 bakrenih plošč za Karto Kranjske dežele, je posodil le-te v Ljubljani živečemu tiskarju Gasslerju, da naredi nekaj odtisov (um einige Abdrucke). Ko je Gassler leta 1794 zapustil Ljubljano in odšel na Dunaj, je prodal svojo tiskarno (Buchdruckerey) tu zgoraj omenjenemu umrlemu Retzerju. Pri tej priložnosti so prešle skupaj s tiskarno v roke novega lastnika, kjer so ostale do junija tega leta. Od tu pa jih je potem prevzel papirničar (Papier Fabrikant) gospod Teng v Beljak«.

Magistrat še sporoča, da so plošče sedaj pri Retzerjevi vdovi ter da so na razpolago v nadaljnje postopanje tukajšnjemu okrožnemu uradu. Povratna pošta je prišla sredi (13. 9.) septembra 1815. Okrožni urad je sporočil, da so pri Retzerjevi vdovi res dobili

12 kosov bakrenih plošč Florjančičeve Karte Kranjske dežele (*Buchdruckerswittwe Retzer vorgefunden und berichte mit Beschlag belegte 12te Stück der Florjantschitschen Provinzial- Kupfer-Tafel von Krain*). Te so potem izročili tukajšnjemu licejskemu rektorju. 19. 9. 1815 je rektor tudi potrdil ta prejem. Ker sta pri tem potrdilu dva podpisa, eden je Ravnihar, drugi pa nečitljiv, ne morem s gotovostjo reči, kdo je bil tedaj rektor, brez pregleda licejskega arhiva iz tiste dobe. Zanimiv pa je podatek iz dopisa 13. 9. 1815. Tu je omenjeno, da je še 11 kosov bakrenih plošč, ki so zginitile oz. jih Tengg še ni vrnil iz Beljaka, kamor jih je odnesel (*die übrigen noch abgingigen 11 Stück Kupfertaffeln*). O tem je namreč kresijskemu uradu 25. avgusta 1815 poročal gubernij. Za kakšno vsebino gre pri teh ploščah, ni posebej navedeno.

Zanimivo je, da so leta 1817 pripravljali drugi ponatis karte. Zadeve se je lotil gubernij 26. januarja 1817. Na osnovi ukaza gubernija s tega dne je Okrožni urad Ljubljana pisal 9. aprila 1817 Magistratu v Ljubljani in mu naročil, da naj zbere ljubljanske knjigarnarje in tiskarje. Našteje jih poimensko: Jurij Licht, Korn, Hohn, Egger, Sassenberg in Skrbina. Vsi ti naj se zberejo 16. aprila 1817 ob 9. uri kot posebna — tovrstna komisija zaradi tiskanja (*wegen dr Drucksübernahme*) Florjančičeve Karte Kranjske dežele. Pogovorili se bodo zaradi podrobnejših pogojev najcenejše ponudbe. Ponatis naj bi bil zato, ker je bila Florjančičeva karta Kranjske takoj razprodana. Mišljena je seveda karta Kranjske iz leta 1799. Pri tem so omenjene bakrene plošče za karto — 12 po številu. Te plošče skupaj s tiski so pogojno obravnavane. Kako to misli, ni čisto jasno, kajti original pravi: »*von welchen die 12 Kupfertafeln sammt wohl conditionirt verhanden sind.*«

O Florjančičevi karti je bilo že na več mestih pisano. Pri roki imam nekaj teh zapisov. Pri tem sem ugotovil, da je J. Glonar za Slovenski biografski leksikon postavil datum ponatisa Florjančičeve karte v leto 1791. (str. 182), M. Vobovnik-Avsenak pa v Zborniku Narodne in univerzitetne knjižnice, Ljubljana 1982, str. 86, v leto 1779 (glej popravek!), v članku Slovenci v svetu, Slikovite predstavitve slovenskih dežel in sveta na starih zemljevidih, Ljubljana 1986, str. 28 pa navajajo leto ponatisa leto 1799. To je tudi pravo leto ponatisa, saj je na teh bakrenih ploščah, ki se hranijo v Grafičnem kabinetu Narodnem muzeju lepo viden vrez napis: »*Augmentata et correcta anno 1799*«.

S temi podatki iz dopisovanja med Magistratom v Ljubljani in Okrožnim uradom pa se dopolnjuje oz. popravlja delno tudi vedenje o Gasslerju v Slovenskem biografskem leksikonu. Zakaj s ponatisom Florjančičeve karte Kranjske ni bilo nič, pa zaenkrat še ni jasno. Mogoče so tudi o tem kje kakšni zapiski. Tu naj omenim samo to, da so zapisi o tem za Magistrat v konceptu ter da so precej grdo napisani in na nekaterih mestih celo nečitljivi.